

Skolereiser blant ungdom i Viken

TØI rapport 2006/2023 • Forfattere: Ingunn Opheim Ellis, Øyvind Lothe Brunstad, Susanne Nordbakke, Torstein S. Throndsen • Oslo 2023 • 67 sider

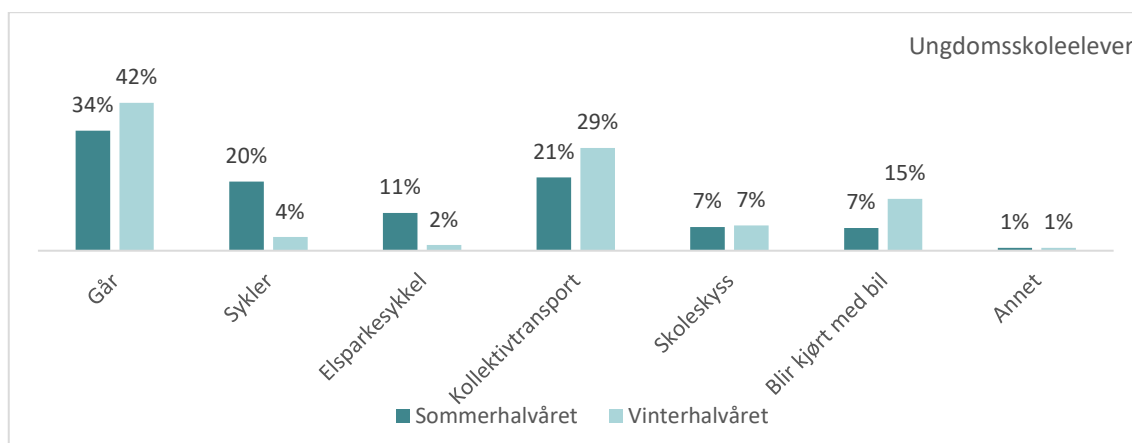
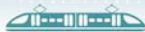
- Litt over halvparten av ungdomsskoleelevene i Viken sykler eller går til skolen i sommerhalvåret. Omtrent 1/3 reiser kollektivt, og et fåtall (7 prosent) blir kjørt. I vinterhalvåret er det færre som sykler, og flere som går, blir kjørt og som reiser kollektivt.
- På videregående skole reiser 6 av 10 elever med kollektivtransport til skolen, og det er færre som går og sykler enn på ungdomsskolen. Sesongvariasjonen er mindre enn på ungdomsskolen.
- Gutter sykler mer til skolen enn jenter, både på ungdoms- og videregående skole.
- Elever på videregående skole har i gjennomsnitt lengre skolevei enn elever på ungdomsskolen. Avstand til skolen har stor betydning for hvordan man reiser, og forklarer mye av forskjellen i transportmiddelbruk mellom elever på ungdoms- og videregående skole.
- De fleste synes skoleveien er trygg når det gjelder trafikkforhold. Om skoleveien oppfattes som trygg med tanke på trafikk eller ikke, påvirker i liten grad hvordan man reiser til skolen.

Nasjonal transportplan har som mål at 80 prosent av barn og unge mellom 6 og 15 år, og som har en skolevei opp til fire kilometer, skal gå eller sykle til skolen. Det har vært gjennomført flere reisevaneundersøkelser blant barn. Disse viser at bilbruken på skolereiser blant barneskolebarn har økt dramatisk, fra 3 prosent i 1997 til rundt 20 prosent i 2020. Dette har først og fremst har gått ut over andelen som sykler og reiser kollektivt.

Analyser av ungdoms generelle reisevaner viser at også disse sykler i mindre grad enn før, og at de i større grad blir kjørt til ulike aktiviteter. Men vi vet lite om hvordan ungdom kommer seg til og fra skolen. Formålet med dette prosjektet er å få kunnskap om hvordan ungdom i Viken reiser til skolen, hvordan de opplever trafiksikkerheten langs skoleveien og hva som påvirker deres transportmiddelvalg. For å oppnå slik kunnskap, har vi gjennomført en spørreundersøkelse blant elever i 8.-10. klasse og på videregående skoler i Viken fylke.

Mange ungdomsskoleelever går eller sykler til skolen

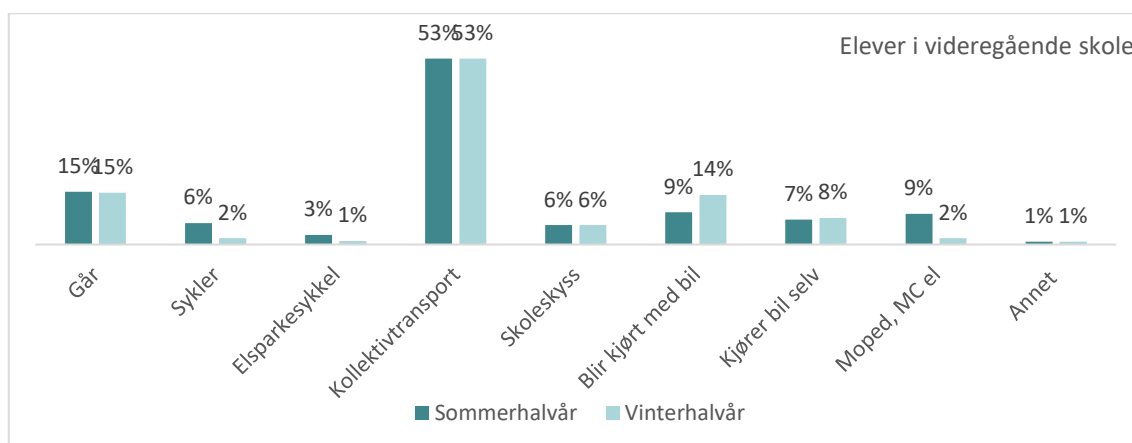
Blant elever på ungdomsskoletrinnet er det mest vanlig å gå til skolen. Om lag 1/3 går, noe flere i sommerhalvåret enn i vinterhalvåret. I sommerhalvåret er det like mange som sykler til skolen og som reiser kollektivt (20 prosent). I sommerhalvåret er det også om lag 10 prosent som bruker elsparkesykkel. Sykkelandelen synker kraftig i vinterhalvåret. Flertallet av de som slutter å sykle i vinterhalvåret, velger å gå.

Figur S1: Reisemåte til og fra skolen i sommerhalvåret og vinterhalvåret blant ungdomsskoleelever i Viken. Prosent. N = 5358.

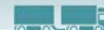
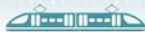
6 av 10 elever på videregående skole reiser kollektivt til skolen

Blant elever på videregående skole i Viken er kollektivtransport det mest brukte transportmidlet på skolereiser. Andelen som går og sykler til skolen synker kraftig fra ungdomsskolen til videregående skole. Det samme gjelder bruk av elsparkesykkel. Dette skyldes blant annet at elever på videregående skole har lengre skolevei enn ungdomsskoleelever. Omtrent like mange blir kjørt til skolen på videregående skole som på ungdomsskolen. I tillegg er det også noen som kjører selv, med moped, MC eller bil. På videregående skole er sesongvariasjonen i reisemåte til skolen mindre enn på ungdomsskolen.

Figur S2: Reisemåte til og fra skolen i sommerhalvåret og vinterhalvåret blant elever på videregående skole i Viken. Prosent. N = 11463.

Disse tallene gjelder for alle elevene, uavhengig av avstand til skolen. Avstand til skolen har stor betydning for hvordan man reiser til skolen. Blant de som har en avstand til skolen som ikke gir rett til skoleskyss, er gang- og sykkelandelen noe høyere: 63 prosent av ungdomsskoleelevene og 33 prosent av elevene på videregående uten rett til skoleskyss, går eller sykler til skolen, som et gjennomsnitt av reisevaner i sommer- og vinterhalvåret. Selv om mange går eller sykler, er det likevel et stykke igjen til målsettingen om at 80 prosent av de som ikke har rett til skoleskyss, skal gå eller sykle til skolen.

De fleste synes skoleveien er trygg

De fleste ungdommene i Viken opplever at skoleveien er trygg når det gjelder trafikkforhold. Nesten 2/3 synes hele skoleveien er trygg, og 1/3 synes litt av skoleveien er utrygg. Svært få (6 prosent) synes hele eller store deler av skoleveien er utrygg. Dette er likt for elever på ungdoms- og videregående skole.

Hvordan man opplever ulike trafikale forhold langs skoleveien, har betydning for om skoleveien oppleves som trygg eller utrygg. Dette gjelder særlig om skoleveien er vanskelig å krysse og om det er biltrafikk i høy fart, samt manglende gang- og sykkelvei og fortau. Trafikkmengde ved bosted og skole har også betydning for om skoleveien oppleves utrygg eller ikke, hvor trafikkmengden rundt skolen har større betydning enn trafikkmengden der man bor.

Avstand og kjønn har stor betydning for reisemåte til skolen

Elevene ble bedt å om å oppgi de viktigste grunnene til å reise til skolen på den måten de gjør. Svært mange av ungdommene i Viken er pragmatiske, og velger det transportmidlet som tar dem mest effektivt til skolen («Det er raskest og enklest»).

En multivariat analyse, med både individuelle egenskaper og ressurser og omgivelsesfaktorer som forklaringsvariabler, viser at avstand til skolen er blant de faktorene som betyr mest for hvordan man reiser. Gangandelen synker, og kollektivandelen øker, med økende reiselengde. Bilbruk til skolen er mindre påvirket av avstand.

Kjønn har også stor betydning for hvordan ungdom i Viken reiser til skolen, særlig blant elever på ungdomsskolen. Gutter sykler mer enn jenter, mens jenter går mer, reiser mer kollektivt og i større grad blir kjørt.

Tilgang til ulike transportmidler spiller også en viktig rolle. Har man sykkel, elsparkesykkel eller bil, er det naturlig at denne brukes. Det interessante er hva dette går på bekostning av. De som eier sykkel, går og reiser kollektivt til skolen i mindre grad enn de som ikke eier sykkel. Det å eie elsparkesykkel bidrar til at man går og sykler mindre, men bidrar ikke til redusert bilkjøring, verken som bilpassasjer eller sjåfør. De som har førerkort og tilgang til bil, reiser mindre med alle andre transportmidler enn de som ikke har førerkort og bil. I sum tyder resultatene på at tilgang til elsparkesykkel og til bil/førerkort, bidrar til lavere bruk av aktive transportmidler som gåing og sykling.

Om skoleveien oppfattes som trygg med tanke på trafikk eller ikke, påvirker i liten grad hvordan man reiser til skolen. Blant ungdomsskoleelevene har dette ingen betydning for reisemåte. Blant elever på videregående skole kjøres de med en utrygg skolevei i noe større grad, og de reiser i noe mindre grad med kollektivtransport enn de som har en trygg skolevei. Trafikale egenskaper ved skoleveien påvirker også transportmiddelvalg i liten grad. Dette tyder på at trafikksikkerhetstiltak alene i liten grad vil bidra til at flere ungdommer går eller sykler til skolen.

Analysen viser at både omgivelser, individuelle egenskaper og ressurser påvirker hvordan ungdom i Viken reiser til skolen. Men det er også en stor grad av individuelle valg som gjøres innenfor dette handlingsrommet. Endringer i transportatferd handler derfor både om å gjøre ønskede transportalternativer litt mer attraktive, samtidig som uønskede alternativer gjøres mer tungvinne å bruke, men også om bevisstgjøring og holdningsdannelse.